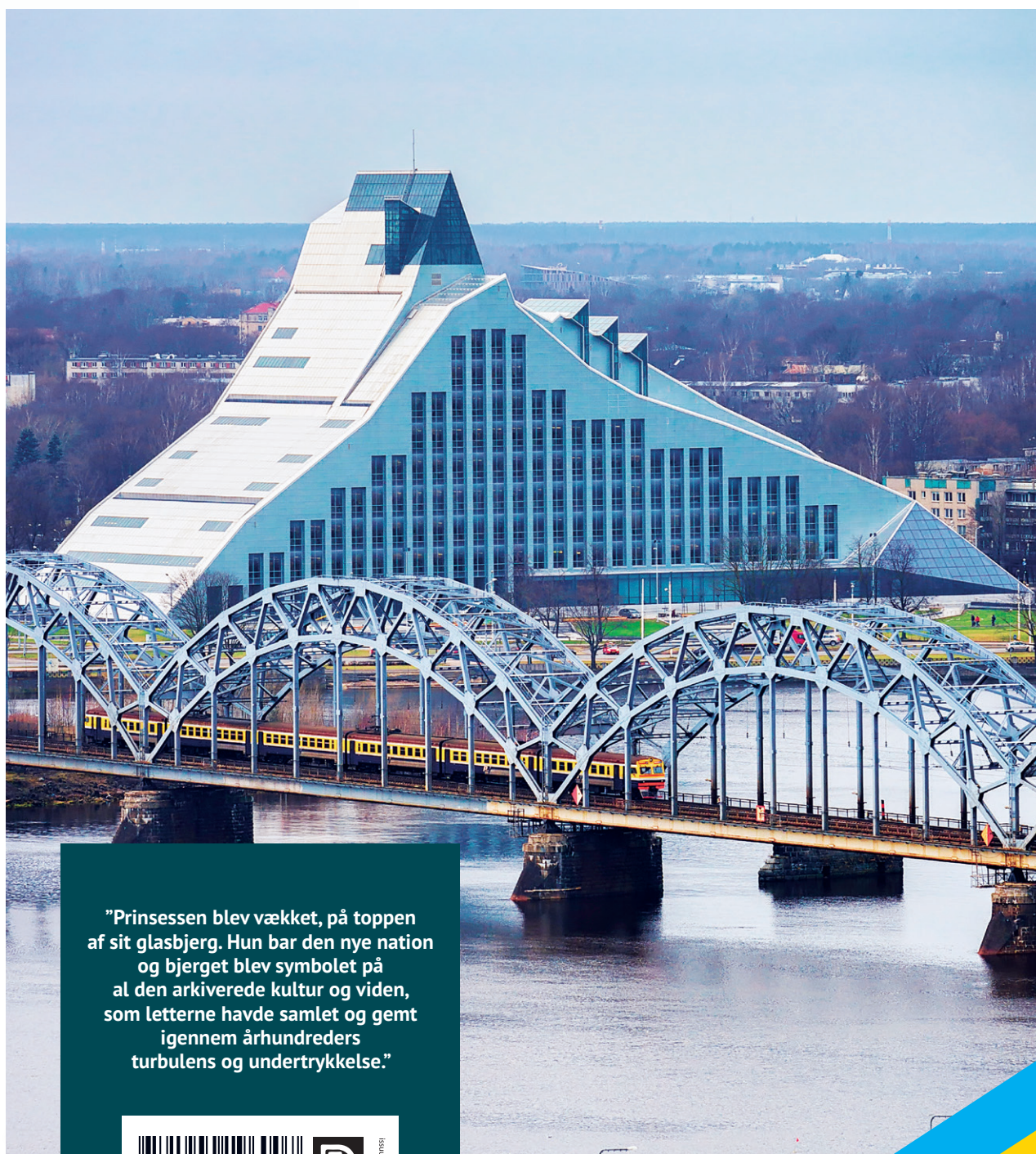

REVY

Nr. 2

2022

"Prinsessen blev vækket, på toppen af sit glasbjerg. Hun bar den nye nation og bjerget blev symbolet på al den arkiverede kultur og viden, som letterne havde samlet og gemt igennem århundreders turbulens og undertrykkelse."

issn 1904-1969 revy mag.

ISSN 1904-1969
revy

#StandWithUkraine

INDHOLD:

- s. 3 I am charging my battery, now I am full of Energy. I am the Robot
- s. 7 Artificial Intelligence og litteratursøgning i biblioteksregi
- s. 10 DFFU vinterseminar
- s. 11 Mød den nye redaktør
- s. 12 Bestyrelsen tager ordet
- s. 14 Open Science og markedsføring in-a-box
- s. 16 Hvad kan forskningsbiblioteket gøre for Citizen Science?
- s. 19 #biblioteksblæk
- s. 20 En bibliotekar i Baltikum

Scan me

Tak til skribenterne

Anne Vils Møller, informationsspecialist,
Det Kgl. Bibliotek / AU Library

Annette Refn, specialkonsulent, DTU Bibliotek

Heidi Holst Madsen, specialkonsulent, Det Kgl. Bibliotek / KUB

Jitka Stilund Hansen, akademisk medarbejder, DTU Bibliotek

Julie Kiersgaard Lyngsfeldt, informationsspecialist,
Det Kgl. Bibliotek / KUB

Lorna Wildgaard, specialkonsulent, Det Kgl. Bibliotek / KUB

Solveig Sandal Johnsen, informationsspecialist,
Det Kgl. Bibliotek / AU Library

Thomas Skov Jensen, specialkonsulent, DTU Bibliotek

Redaktion

Jan Erik Hansen (redaktør),

Det Kgl. Bibliotek / KUB jaha@kb.dk

Annette Refn, DTU Bibliotek, anre@dtu.dk

Mette Buje Grundsøe, AUB, mbg@aub.aau.dk

Tina Lund, Det Kgl. Bibliotek / KUB, tilu@kb.dk

Årsabonnement

4 numre for 400 kr. plus porto

Adresseændring

Meddelelser om adresseændringer og ekspedition
sendes til dfu@kb.dk

Afleveringsfrister

Nr. 3 jul-sep 2022 – deadline 1. juli 2022

Nr. 4 okt-dec 2022 – deadline 1. oktober 2022

Nr. 1 jan-mar 2023 – deadline 1. januar 2023

Nr. 2 apr-jun 2023 – deadline 1. april 2023

Aftalte manuskripter sendes til mail:

rasmusdalland@hotmail.com

Annoncpriser (ex. moms)

1 helside: 4.900 kr.

3 helsides annoncer: 10.000 kr.

Oplag: 1.000

ISSN 1904-1969

ISSN (online) 1904-1977

Årgang 45

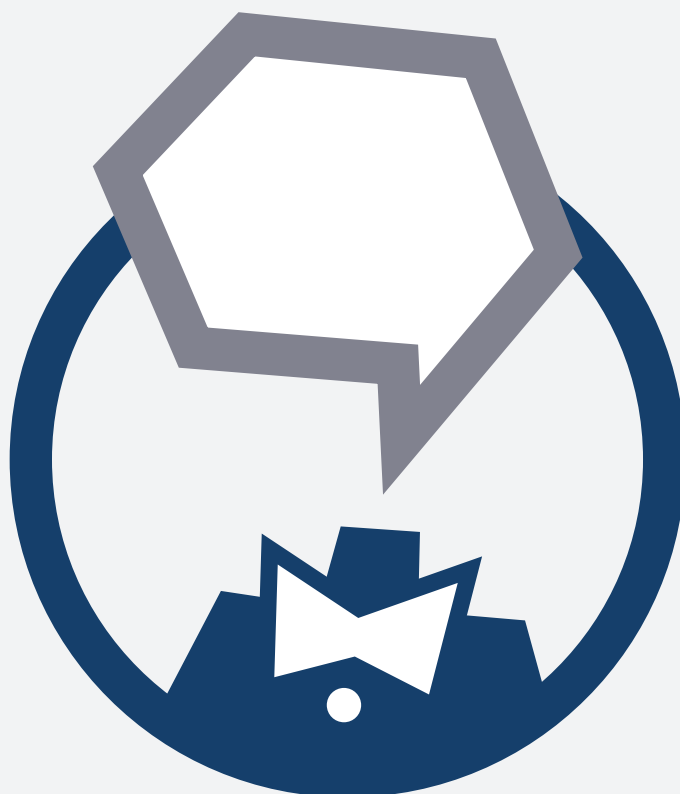
Tryk: Strandbygaard Trykkeri

Grafisk design: WGPRESS

Forside: Colourbox

Følg også DFFU på Facebook: facebook.com/dfbib

I am charging my battery, now I am full of energy. I am the Robot

Erfaringer med chatbot-teknologi. Det Kgl. Biblioteks centrale kontaktservice "Spørg biblioteket" har det seneste år været suppleret med en virtuel assistent. På mest godt og lidt mindre ondt.

Af Jan Erik Hansen, jaha@kb.dk og
Heidi Holst Madsen, hhma@kb.dk
DOI: 10.22439/revy.v%i%i.6628

Der var skeptiske tanker til stede, da pilotprojekt "KB Chatbot" blev igangsat tilbage i vinteren 2020. Handlede det om at spare ressourcer og måske nedjustere på personale og bemanning i "Spørg biblioteket"-vagten?

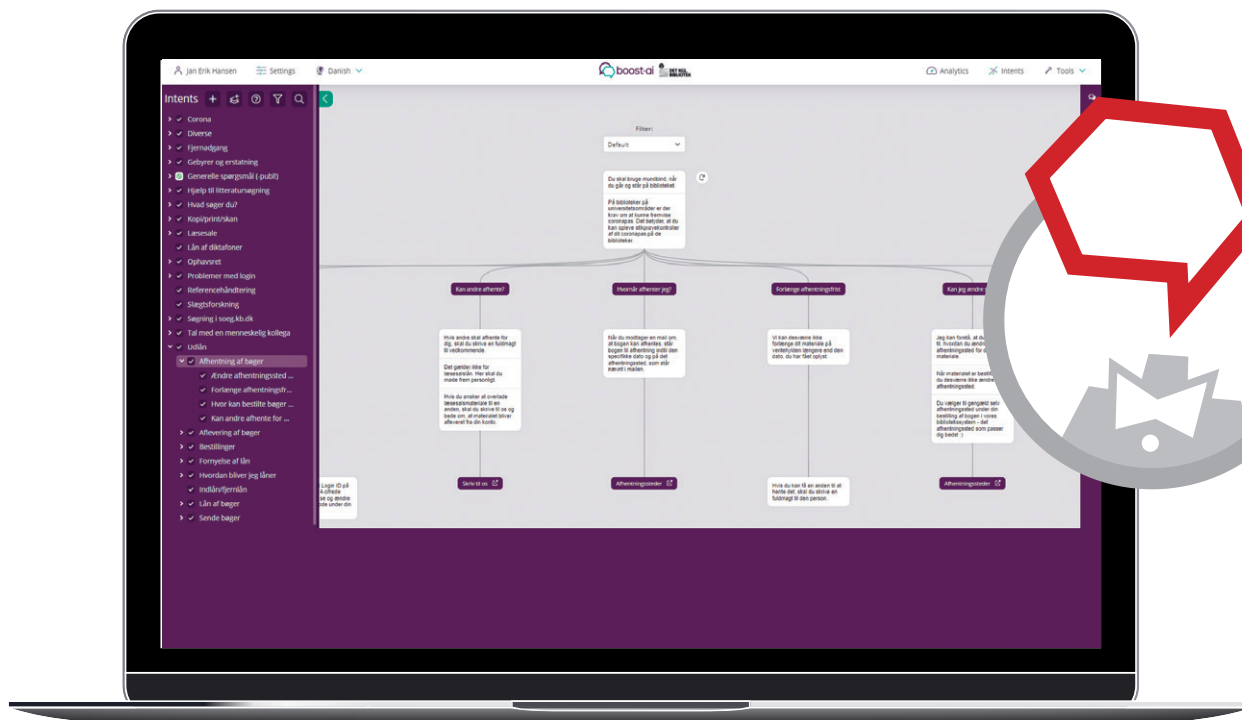
I projektbeskrivelsen lød det mere visionært: "Formålet er at undersøge mulighederne for anvendelse af chatbot-teknologi i mødet med brugerne på en digital og dialogbaseret platform. Projektet skal give erfaringer med teknologien, de krav den stiller til organisationen samt de muligheder den giver for at forbedre bibliotekets service."

Her mere et år senere – og mange erfaringer rigere – kan vi fra projektet sagtens konkludere, at chatbotten både fik taget os med storm og blæst en del skepsis væk, i forhold hvad den faktisk har formået at besvare, og hvordan den har suppleret i forhold til de almindelige personalerutiner og i forhold til åbningstider.

Men teknologien kræver mange arbejdstimer i opbygningsfasen. Og vil også komme til at kræve timer fremadrettet, når vi taler en egentlig driftssituation på den anden side af det nuværende projekt.

Chatbotten har fungeret som en brugbar assistent i forhold til eksterne brugere og specielt til forespørgsler uden for den bemandede åbningstid i kontaktcenteret.

Den har også fungeret som en supplerende vidensbank for de medarbejdere, som dækker vagter. Chatbotten har akkumuleret viden fra alle dele af Det Kgl. Bibliotek, fra de mange forskellige afdelinger, services og specialister. Mere end den enkelte medarbejder kan rumme og overskue.

Formen formes

Det norske firma Boost AI leverede softwaren til chatbotten. Samme software gemmer sig bag det fælles kommunale chatbot-projekt, Kommune Kiri, der assisterer borgerservice på 6 danske kommunale websites. Med inspiration igen fra Norge, hvor 60 kommuner deltager i et lignende samarbejde.

Den første fase af oplæring og implementering foregik sammen med Boost AI's danske agenter, Deloitte Consulting.

Arbejdet begyndte med at definere et scope. En ramme for, hvad chatbotten skulle kunne svare på. Den ville selvfølgelig aldrig kunne svare på alt, men vi definerede 5 hovedområder som udgangspunkt. Punkter hvor brugeren altid kunne forvente at få et brugbart svar.

- Lån af materialer (søgning, bestilling, afhentning, aflevering)
- Adgang til fysiske biblioteker og deres faciliteter (åbningstider, adresser, kopi/scan)
- Adgang til elektroniske materialer (fjernadgang, login-problematikker, ophavsret)
- Guide i bibliotekets materialer (fra aviser til specialer og specialsamlinger)
- Kursustilbud

Eftersom botten skulle operere i Spørg Bibliotekets regi, var udgangspunktet de reelle forespørgsler, som vi modtog i tjenesten. Der skulle vægtes mod det praktiske og konkrete, lån og aflevering af materialer, men også mod adgange til e-ressourcer, kurser og særsamlinger.

Botten skulle agere som assistent på de websider, hvor "Spørg biblioteket" i forvejen var som formular og kontakt. Men den skulle ikke være på forsiden af www.kb.dk eller som en widget i bibliotekssystemet. Målretningen blev Spørg Bibliotekets kontaktside på www.kb.dk, AU Library, library.au.dk, og Københavns Universitetsbibliotek, kub.ku.dk.

Vi lærer og botten oplades

Næste fase blev at opbygge botten interne forståelse op omkring de 5 områder. Det handlede om at fodre maskinen, for det er reelt machine learning, med relevante fraser og ord opsat i et hierarki som gik fra det generelle til det specifikke. I virkeligheden meget bibliotekarisk arvegods.

Hos Boost AI og lignende software arbejder man med intents, dialoger, hvor hver rummer vigtige ord, som robotten skal indlære og vægte, og samtidig kunne matche med brugernes henvendelser, så de lander korrekt i hierarkiet, og derved giver brugeren et korrekt feedback.

Hvert svar blev krydschecket. Alt skulle være korrekt og helt opdateret, uanset om svaret blev regulær tekst, eller blev en mere kompliceret struktur, hvor brugeren kunne vælge mellem forskellige muligheder, spørger du til A eller spørger du til mulighed B, nyt svar og så videre. Eller den tredje model: Et svar kunne være et link til eksterne hjemmesider.

Som eksempel er Det Kgl. Bibliotek tilstede på rigtig mange adresser rundt i landet, alle med forskellige åbningstider. Det ville kræve alt for mange ressourcer at opsætte et specifikt svar for hvert enkelt bibliotek og holde dem opdateret. Derfor skulle botten lære, at en simpel brugerhenvendelse som "Hvornår har KUB Nord åbent i dag?" skulle oversættes til en generel kontekst, hvor det samme spørgsmål kunne handle om AU Katrinebjerg eller hvilken som helst anden lokation.

Svaret måtte derfor blive en samling af links til de forskellige websider med opdaterede åbningstider.

Lignende problematikker blev relevante, når der blev spurgt til forskellige databaser. Det blev en umulig opgave at konstruere svar for hver eneste base eller tidsskrift. Igen måtte vi lave generelle svar omkring adgangsmulighederne og login.

Der var undtagelser som PubMed og Karnov, eller det allerbedste eksempel: Mediestream. Vi konstaterede hurtigt på mængden af spørgsmål, at den særlige adgang krævede, at botten svarede specifikt omkring Mediestream, for at det overhovedet skulle give værdi for brugeren.

Vi går i luften

Selve opbygningen af botten arbejdede vi med et par måneder, inden vi gik i luften med den første prototype i marts 2021.

"Go Live" blev første rigtige læring. Under opbygningen af scope havde vi udelukkende arbejdet med egne testdata, som botten skulle forholde sig til. Nu fik vi rigtige brugerhenvendelser ind og så meget hurtigt et par store udfordringer i øjnene.

Ikke alle brugere forstod, at de chattede med en robot. De forvekslede den ofte med en menneske-chat.

det må vi leve med. Det er teknologiens vilkår, når man forsøger at illudere hjælpende assistent også langt uden for normal åbning- og arbejdstid.

Det bør nævnes, at i åbningstiden (hverdage 9-15) har det været muligt for brugerne at komme igennem til en almindelig chat med en medarbejder, hvis de aktivt beder om det eller chatbotten slet ikke forstår spørgsmålet.

At eliminere brugernes forestilling om, at botten faktisk kunne hjælpe dem med at søge konkrete bøger, artikler eller emner i Det Kgl. Biblioteks system, blev langt mere kompliceret. Vi forsøgte at hjælpe på vej, for derefter at konstatere, at ingen brugere reelt gjorde som vi gerne ville have dem til, når det handlede om at bruge botten som søge-assistent.

Det fik vi underbygget via en kvik UX-test med et par af vores studentermedhjælpere. Den knastørre konstatering

Det fungerer stadig ikke optimalt. Men det fungerer dog og foregiver ikke noget. Hvis ellers brugeren forbliver marginalt opmærksom.

Hvad statistikken fortæller

Vi har haft ca. 4.500 chatbotsamtaler fra marts 2021 til og med april 2022.

Chatbotten har svaret korrekt eller delvist korrekt (svaret var måske ikke helt udtømmende ift. brugerens specifikke spørgsmål, eller brugeren stillede flere spørgsmål, hvor chatbotten ikke kunne svare korrekt på alle) på i gennemsnit 60 % af henvendelserne, men det har rykket sig fra kun 46 % i marts 2021 til 71 % i april 2022 efterhånden som vi har udvidet scope, justeret svar og finpudset chatbottens genkendelse af spørgsmålene.

Chatbotten har i gennemsnit misforstået 6 % af henvendelserne, men i april 2022 er tallet nået helt ned på 2 %.

CHATBOT APP
DEVELOPMENT

CHATBOT CUSTOMER
SERVICE

NATURAL LANGUAGE
PROCESSING NLP

Mange brugere forvekslede botten med en søgemaskine, og troede at den kunne finde frem til konkrete artikler/bøger. Eller simpelthen lave en emnesøgning for dem. "Har i Interview af Steinar Kvale", eller "Kan jeg låne Hærværk af Tom Kristensen". Spørgsmål af den type myldrede ind.

Ingen af de problematikker har vi – nu et år efter chatbotten gik i luften – fundet helt tilfredsstillende løsninger på.

At ikke alle brugere forstår, at der faktisk ikke er en bibliotekar bag svarene,

blev, at det var svært at få brugerne til at læse sig igennem en alt for lang og kompliceret introduktionstekst med for mange valgmuligheder.

Når chatbotten åbnede på websiderne, åbnede den også straks for at chatte og skrive spørgsmål. Først derefter blev svarene interessante for brugerne.

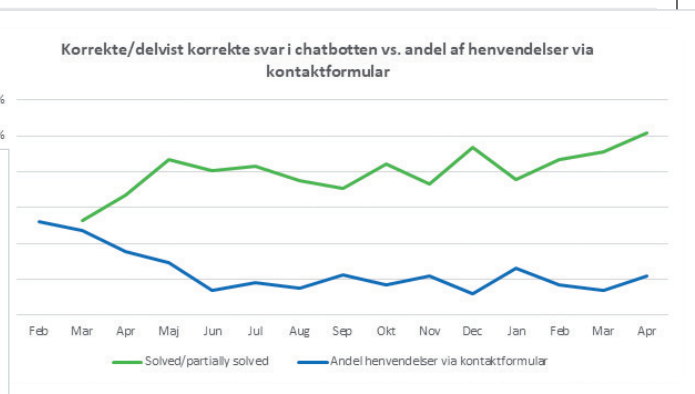
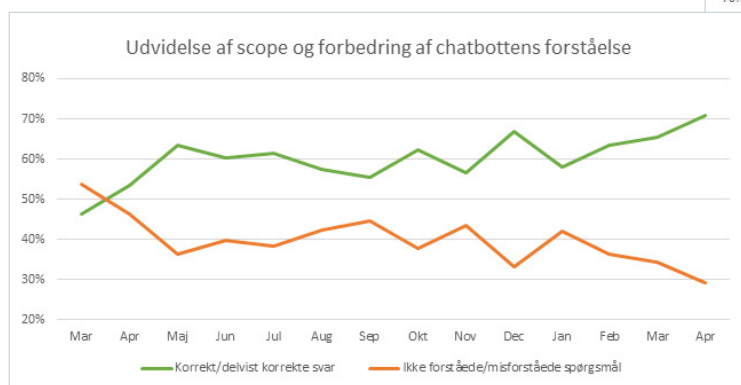
Vi endte, hvor vi begyndte. Enten chatter man med botten, eller også klikker man sig videre til bibliotekssystemet. Det vil sige, at brugeren præsenteres for et link til litteratursøgning, før selve chat-feltet.

Det Kgl. Biblioteket er en meget stor og kompleks størrelse med mange services, som tager tid at få dækket ind i chatbotten. I marts 2021 var 48 % af henvendelserne uden for scope, mens det i april 2022 kun var 27 %.

Størstedelen af henvendelserne, der stadig er uden for scope, skyldes i al overvejende grad ovennævnte problematik: at brugere forventer, at botten vil kunne udføre konkrete søgninger for dem.

I forhold til impact på "Spørg biblioteket" har vi set, at henvendelser

Conversations ?					Table	Chart	Show filter
ID	Date	First user message	First & Last intent		Conversation info		
1049498	24.01.2022 00:30	Er der microfiche-læsere på AU Sundhedsvidenskab eller Victor Albecks Vej i Aarhus?	ID 2	ID 2			
1049484	23.01.2022 18:08	kan man printe på biblioteket?	ID 3261	ID 3261	Kan man printe unde...	Kan man printe unde...	👍
1049476	23.01.2022 14:12	Jeg har nu sagt efter noget litteratur, og har frafilteret så kun elektronisk materiale vises	ID 2	ID 2			
1049465	23.01.2022 10:38	Hvor finder jeg en engelsk version af den danske stadardiejekontrakt A9?	ID 1115	ID 1115	Do you speak English?	Do you speak English?	👍
1049452	22.01.2022 19:38	W.E. Sebalds roman 'Austerlitz' på tysk? Kan jeg låne den?	No intent	No intent			
1049445	22.01.2022 17:45	Jeg trenger denne boken: principles and biomechanics of alligner treatment	ID 2	ID 2			
1049419	22.01.2022 10:59	Jeg har reserveret en bog, som jeg ikke har hentet og nu står der jeg har lånt den.	ID 2083	ID 2083	Jeg har ikke lånt denn...	Jeg har ikke lånt denn...	👍
1049410	21.01.2022 22:18	har man ikke længere adgang til karnov som studerende?	ID 3231	ID 3231	Adgang til Karnov	Adgang til Karnov	
1049403	21.01.2022 18:00	når jeg følger et link til en artikel, får jeg besked om at mit logon er udløbet? Hvad skal jeg gøre?	ID 2	ID 3361	Problemer med fjern...	Problemer med fjern...	
1049395	21.01.2022 16:26	print	ID 3284	ID 3284	Kopi/print/skan	Kopi/print/skan	
1049392	21.01.2022 15:55	Hvordan får jeg adgang til andre databaser som ACM? Jeg har sagt under databaser, men kan ikke tilgå dem.	No intent	No intent			
1049368	21.01.2022 14:10	Hej- hvordan får jeg adgang til Karnov hjemmefra?	ID 3231	ID 3231	Adgang til Karnov	Adgang til Karnov	
1049362	21.01.2022 12:36	Jeg vil gerne læse et tidsskrift hjemme fra min egen computer kan jeg det?	No intent	No intent			

via kontaktformularerne har været faldende under projektperioden. Det indikerer, at chatbotten fungerer som den first-line support, som også var en del af intentionen med projektet. Med andre ord søger flere brugere svar via botten og behøver ikke at henvende sig via kontaktformularen, hvis chatbotten hjælper dem.

I forhold til at forbedre vores 24/7-service foregår ca. 40 % af chatbotsamtalerne uden for Spørg Bibliotekets åbningstid (hverdage 9-15).

Sammenfattende kan vi sige, at det har været det værd. En chatbot kan gøre nytte, men den kræver tid i opbygningsfasen, og skal fortsat vedligeholdes og finjusteres. En chatbot bliver kun så god, som dens "ejere" tillader.

En ekstra bonus er den ekstra vidensbase for medarbejderne, som botten også har leveret.

Alt dette er mundet ud, at vi fortsætter projektet. Fra at være pilot og eksperiment, overgår det nu til et egentlig 3-årigt projekt.

En chatbot er et softwareprogram, typisk cloud-baseret, som anvender Artificial Intelligence (AI) og Natural Language Processing (NLP) til at forstå spørgsmål og initiere svar, der simulerer en (relativt) naturlig samtale i tekst eller tale med en bruger.

Artificial Intelligence og litteratursøgning i biblioteksregi

I de sidste to år, har Artificial Intelligence (AI) været på dagsordenen hos Det Kgl. Bibliotek (KB), hvor Københavns Universitetsbibliotek (KUB) og Aarhus Universitetsbibliotek (AUL) sammen har testet søgesystemer, der fungerer ved hjælp af AI.

Kan AI søgesystemer anvendes i en litteratur- og kildesøgnings kontekst i forskning og studier? Særligt med henblik på systematisk søgning og søgemetoder hvor gennemsigtighed, reproducerbarhed, dokumentation og pålidelighed er nøglen.

AI er et felt inden for informationsvidenskab, som er i hastig udvikling. Dette er særlig vigtigt i forhold til den voksende mængde artikler og data, der dagligt bliver større. AI har potentialet til at analysere store mængder tekster og via matematiske formler, at eftergøre menneskers måde at lære,

træffe beslutninger og løse problemer på. Opgaven kan oftest udføres med en hastighed, der langt overstiger et menneskes evne.

Om vores projekt

Projektet har udspring i Københavns Universitetsbiblioteks innovationsstudietur til Helsinki 2019, hvor AI-erfaringer fra University of Helsinki blev belyst. Med baggrund i interessen for AI blev en projektgruppe søsat i 2020, hvor det blev besluttet hvilke AI-systemer, der skulle udvælges til test.

I projektets første leverance, identificerede vi 16 AI-systemer, hvoraf to, Iris.ai og Yewno.discover, levede op til vores specifikationskrav:

- Bruge en eller flere AI-drevne algoritmer
- Være designet til at understøtte akademisk litteratursøgning

- Være designet til at understøtte discovery af relateret litteratur/koncepter
- Være tilgængelig for test over en 2-3 årig periode
- Være egnet til anvendelse i fuldt tekstressourcer, databaser med referencer og abstracts inden for de sundhedsvidenskabelige discipliner
- Have klare politikker og tilladelser vedrørende dataindsamlingsadfærd og privatlivspraksis
- Understøtte ansvarlig udførelse af forskning, såsom at levere funktionaliteter, der understøtter metodisk gennemsigtighed, reproducerbarhed og god citeringspraksis, herunder dokumentation af de anvendte søge- og rangerings-/klyngealgoritmer.

Metode og tests

Projektets metode er bygget op i tre faser:

- Udvælgelse af AI-systemer på baggrund af kravspecifikationer (Leverage¹)
- Tænke-højt tests af de to udvalgte systemer for at undersøge funktion, effektivitet, transparens, dokumentation og værdi for slutbrugerne.
- Hackathon med forskere og informationsspecialister med efterfølgende kvalitetsvurdering af resultaterne.

Tænke-højt tests giver viden om og forståelse af, hvordan brugerne opfatter systemet, dets funktionalitet samt systemets fejl, mangler og potentialer.

Testpersonerne (informationsspecialister) kommenterede hvordan systemet kunne bruges på universitetsbiblioteket.

Vores Hackathon var bygget på observationer af brugeradfærd, feedback fra testerne (informationsspecialister og forskere), en bibliometrisk analyse af de fundne publikationer og en ekspertvurdering af publikationernes kvalitet. Testpersonerne valgte deres egne tilgange til AI-systemerne for at løse en fælles case.

Vi havde en kontrolgruppe, som søgte i velkendte databaser såsom PubMed, Web of Science og Google Scholar, for at undersøge variation i søgeprocessen, resultaterne og oplevelser sammenlignet med AI-systemerne.

Udvalgte observationer

AI-systemerne tilbyder noget nyt i deres grafiske interface, et aspekt der blev vægtet højt af testpersonerne. Disse interfaces inviterer til at gå på opdagelse i annoterede node-graphs, der visuelt synliggør relationer mellem begreber og hvordan begreberne anvendes i dokumenterne.

Samtlige testpersoner farede dog vild i kryds-referencer og links mellem begreber, der i sidste ende forvirrede mere end de gavnede. Testpersonerne kæmpede ligeledes med at dokumentere søgningen og forstå hvad der skete "bag facaden".

Særligt informationsspecialisterne var ikke imponerede over udfaldet af de søgninger, de foretog. Dette kan skyldes, at AI-systemerne søgningsmæssigt

er begrænset i forhold til de traditionelle bibliografiske databaser, som ofte bygger på en "klik og play" søgeform, og dermed bliver informationsspecialisternes professionelle faglighed og viden om systemarkitektur udfordret.

Kvaliteten af de fremfundne publikationer blev vurderet af ekspertgruppen, der udtrykte lav tillid til publikationernes robuste videnskabelige grundlag. Derfor, for informationsspecialisten, kræver AI-drevet søgning, ud over søgefaglig viden, en systemforståelse samt et disciplinfagligt kendskab i relevansvurderingen.

Konklusioner

Resultaterne viser at Iris.ai og Yewno.discover kan bruges i opstartsfasen til opgaveskrivning, da de er egnet til at udforske og undersøge begreber, finde tværdisciplinære emner og dermed generere ideer og hypoteser.

Men på nuværende tidspunkt konkluderer vi, at Iris.ai og Yewno.discover ikke er særligt effektive.

De to AI-systemer fungerede som "meta-søgemaskiner", og testpersonerne kunne se værdien i at søge ned i en stor mængde litteratur gennem én grænseflade. Systemerne kan dermed supplere de databaser som universitetsbibliotekerne udbyder, særligt hvis man betaler for at indlejre systemerne i bibliotekskatalogen.

Begge AI-systemer fremhæver Open Access (OA) kilder, og dermed supplerer OA strategier på universiteterne og nationalt. Der er dog også udfordringer med systemernes begrænsede funktionalitet, som kan udfordre slutbrugers ambition med en søgning bl.a. i forhold til antal begreber, der kan søges på én gang, høje krav til disciplinviden for at kunne udføre en hen-

sigtsmæssig søgning, og manglende transparens i -og dokumentation af søgeprocessen.

AI og litteratursøgning på KB - what's next?

De testede AI-systemer er på nuværende tidspunkt for umodne til at udføre pålidelige akademiske søgninger. Men AI-systemerne hjælper os til at forstå sammenhængen mellem begreber og udforske begreber på en holistisk måde frem for den lineære måde vi som informationsspecialister er vant til. Det vil give en ret grundig forståelse af det søgte begreb.

Derfor vil vi fortsat gerne monitorere udvikling af AI og informationssøgning, og lære mere om hvorvidt de understøtter forskningsintegritet og hvordan informationskompetencer ligeledes burde udvikles.

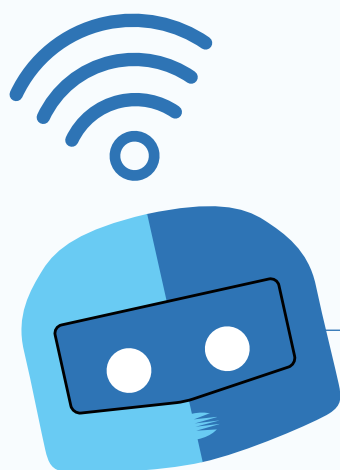
¹Læs leverance 1 her: Lorna Wildgaard, Solveig Sandal Johnsen, & Julie Kiersgaard. (2020).

Delivery 1: Selection of AI software. Zenodo. <https://doi.org/10.5281/zenodo.4279009>

²Skabeloner for tænke-højt tests af Iris.ai (<https://zenodo.org/record/5350166>) og

Yewno.discover (<https://zenodo.org/record/5350631>)

³Hackathon protokollen kan læses her: <https://doi.org/10.5281/zenodo.5349887>

Hvad er en AI-drevet søgning?

AI-systemer i dette projekt bruger følgende byggeklodser i kombination eller hver for sig:

"Aggregated behaviour": Er en søgeinterface, der integrerer søgeresultater i forskellige formater og fra forskellige kilder i en enkelt resultatside. Søgealgoritmen lærer fra søgepersonens adfærd og "click throughs" for at fremhæve de mest relevante resultater.

"Recommendations": En algoritme beregner og vægter forskellige søgemodeller for at fremme de mest relevante resultater. Disse beregninger kan inkludere information om søgepersonens lokation, tidligere søgninger samt lignende søgninger og adfærd af andre søgepersoner.

"Semantic search": Når algoritmen leverer en domæne-specifik fortolkning af søgetermerne. Fokus er på hvad termerne betyder i den kontekst de optræder i, i de søgte materialer.

"Clustering and classification": Når algoritmen trænes til at præsentere termerne i kategorier og i semantiske grupperinger, som slutbrugeren kan dykke ned i for at øge søgningens specificitet.

"AI-POWERED" SØGNING: RESULTATER AF TÆNKE HØJT-TESTS, HACKATHON OG EKSPERTVURDERINGER

LORNA WILDGAARD, JULIE KIERSGAARD LYNGSFELDT,
SOLVEIG JOHNSEN & ANNE VILS
DET KONGELIGE BIBLIOTEK, BIBLIOTEKSSERVICE & PARTNERSKABER

IRIS.AI OG YEWNO.DISCOVER
KAN BIDRAGE TIL INNOVATION
PÅ UNIVERSITETET, DA DE
POTENTIETLIGT KAN UNDERSTØTTE
TVÆRFAGLIGHED OG DANNELSE
AF NYE FORSKNINGSHYPOTESER

SYSTEMERNE ER EFFEKTIVE
I FORHOLD TIL AT
UDFORSKE ET EMNE, MEN
IKKE TRANSPARENTE OG
RELIABLE OG MAN KAN
ANFÆGTE DERES
AKADEMISKE KVALITET

STYRKER:

- TVÆRFAGLIGHED
- HASTIGHED
- VISUEL SØGNING
- SEMANTISKE
RELATIONER
- UDFORSKNING AF
BEGREBER
- UDFORDRER
FORFORSTÅElsen
- SYNLIGHED AF OA

FYLDESTGØRENDE
DOKUMENTATION ER IKKE MULIG
OG DERFOR ER
REPRODUCERBARHED HELLER IKKE
MULIGT. VI SKAL DISKUTERE OG
FINDE NYE MÅDE AT DOKUMENTERE
EN SØGNING I AI-SYSTEMER

SVAGHEDER:

- INGEN TRANSPARENS
- SKJULTE ALGORITMER
- BEGRÆNSET
DOKUMENTATION
- ENDNU IKKE "MODNE"
- USTABILE
- INDEHOLDER STØJ

SYSTEMERNE SØGER EN STOR
MÆNGDE AF DATA – HURTIGT,
MEN RELEVANS OG KVALITET
AF RESULTATET KRÆVER
GRUNDIG OVERVEJELSE

AI SYSTEMER KRÆVER AT MAN SLIPPER DE TRADITIONELLE TILGANGE TIL AKADEMISK
SØGNING. VI BEVÆGER OS OVER I **ET FAGLIGT PARADIGMESKIFT** – DET KAN MEDFØRE NYE
KRAV, NYE FORSTÅELSER OG FORVENTNINGER TIL INFORMATIONSSPECIALISTENS
KOMPETENCER, F.EKS. STØRRE KRAV TIL KILDEKRITIK OG FORSKNINGSMETODE.

**DET KGL.
BIBLIOTEK**

AU Library

KØBENHAVNS UNIVERSITETSBIBLIOTEK

TUSIND TAK TIL ALLE EKSPERTER OG TESTPERSONER SOM HAR BIDRAGET TIL
PROJEKTETS HACKATHON, TÆNKE-HØJT TESTS OG
KVALITETSVURDERING.

TAK TIL STYRGRUPPEN OG REFERENCEGRUPPEN FOR DERES SPARRING OG
STØTTE.

LÆS MERE OM PROJEKTET:
[https://zenodo.org/communities/ai_search_royaldanishlibrary/?
page=1&size=20](https://zenodo.org/communities/ai_search_royaldanishlibrary/?page=1&size=20)

Fra vinterseminaret 2022

Den traditionelle poster-session var åben for alle og blev vundet af
AI-søgningsprojektet fra AU Library/Københavns Universitetsbibliotek.

Mød den nye redaktør på REVY

- Rasmus Hage Dalland

Jeg er uddannet journalist fra Roskilde Universitet i 2017 og har lige siden beskæftiget mig med journalistikken på forskellige måder – som forfatter, freelancer og senest som lokalredaktør på Fyns Amts Avis' redaktion på Ærø, hvor det var den daglige nyhedsjournalistik, der var omdrejningspunktet.

Min interesse for biblioteksverden er ikke opstået noget bestemt sted fra, den er ganske almen og har nok altid været der. Som barn og ung, som studerende, voksen og færdiguddannet har både almindelige folkebiblioteker og fag- og universitetsbiblioteker været en del af min hverdag, og jeg mener ikke man kan overvurdere betydningen af disse institutioner. Bibliotekerne er afgørende for vores kollektive viden samt tilgængeligheden og formidlingen af den.

Revy er et vigtigt magasin og en god mulighed for at følge med i, hvad der sker i biblioteksverdenen – sådan skal det blive ved med at være. Jeg håber, at vi kan åbne for mere debat og skabe større synlighed om, hvilke faglige udfordringer, glæder og sorger der præger området i disse år, både for de indviede, men også udadtil. Jeg har en ambition om at lave historier, der sætter ansigt på nogle af de mennesker, der arbejder på fag-, forsknings- og uddannelsesbibliotekerne, kolleger og fagfæller, der kan inspirere, vække interesse og opmuntre til debat.

Læserundersøgelsen, som REVY har foretaget, viser, at magasinet stadig er relevant for jer læsere – og stadig som magasin. Derfor er det også ambitionen at lave et magasin, der er endnu mere æggende, både visuelt og indholdsmæssigt, men på den lange bane bliver det også interessant at finde ud af, om og hvordan REVY kan leve mere digitalt.

Jeg glæder mig til at være med, lære mere, læse om de nørdede detaljer, de principielle diskussioner og alt derimellem. Tips og idéer til historier modtager jeg med kys hånd.

KONTAKT: rasmusdalland@hotmail.com

Hvorfor skal vi ses?

På engelsk kan man sige 'jeg konferencer' (I am conferencing). Det kan man ikke på Dansk. Men det burde man måske kunne, for det at deltage i en konference er en vigtig faglig aktivitet i mange både private og offentlige virksomheder. Desuden er det at deltage i konferencer noget man skal lære. Faktisk er det af afholde og deltage i konferencer et fagfelt for sig selv og der afholdes egentlige konferencer om hvordan man arrangerer (og deltager i) konferencer....

I denne udgave af "Bestyrelsen tager ordet" vil vi opholde os ved hvad der hhv. er god og mindre god konference-deltagelse.

Det er en almindelige fejlopfattelse, at man skal have alt det faglige "med hjem": Alle taler, præsentationer og posters skal kunne huskes, så man kan redegøre for indholdet efterfølgende.

Går man til konference med den indstilling, så bliver man meget hurtigt meget træt. Sagen er jo, at en konference er et fagligt gedemarked, hvor alle oplægsholdere forsøger på at formidle så meget som overhovedet muligt på den altid alt for korte tid de har.

Derfor er faglige oplæg på konferencer næsten altid ekstremt kompakte. Det er til skade for både oplægsholderne og tilhørerne. Et godt oplæg på en konference bør være en appetitvækker, som vækker tilhørerens nysgerrighed og ikke mere. For så har man kaffepauser, reception(er), frokost(er) og konferencemiddagen til at mødes med de oplægsholdere, der har sagt noget interessant og spørge ind i dybden.

En anden udbredt fejlopfattelse er, at den sociale del af en konference er unødvendigt fyldt. Dem, der lider af denne fejlopfattelse, vil typisk tilbringe

deres kaffepauser i den trygge "dansk-kerlejr" eller sammen med de kolleger, de allerede kender fra hverdagen og ikke forsøge at knytte nye kontakter. Og det er synd: For konferencernes vigtigste formål er netop at bringe mennesker sammen på kryds og tværs og skabe nye relationer.

Er man en lidt uerfaren konference-gænger kan det forekomme grænse-overskridende at henvende sig til vildt fremmede, men det hjælper at minde sig selv om, at alle deltager i konferencerne netop for at skabe nye kontakter, og derfor er alle – eller bør alle – være åbne og professionelt nysgerrige. Mange livslange ven- og kollegaskaber opstår ud af konferencerne og har man fulgt en særlig konference i nogle år vil man – hvis man har gjort sit arbejde godt – have knyttet mange forbindelser, som man jo så lige kan vende alskens faglige problemer med.

BESTYRELSEN TAGER ORDET

VI GLÆDER OS TIL
AT SE JER ALLE
– OG FLERE TIL – IGEN
D. 5. OG 6. OKTOBER 2022
I MIDDELFART.
KOM GLAD OG VÆR SOCIAL!

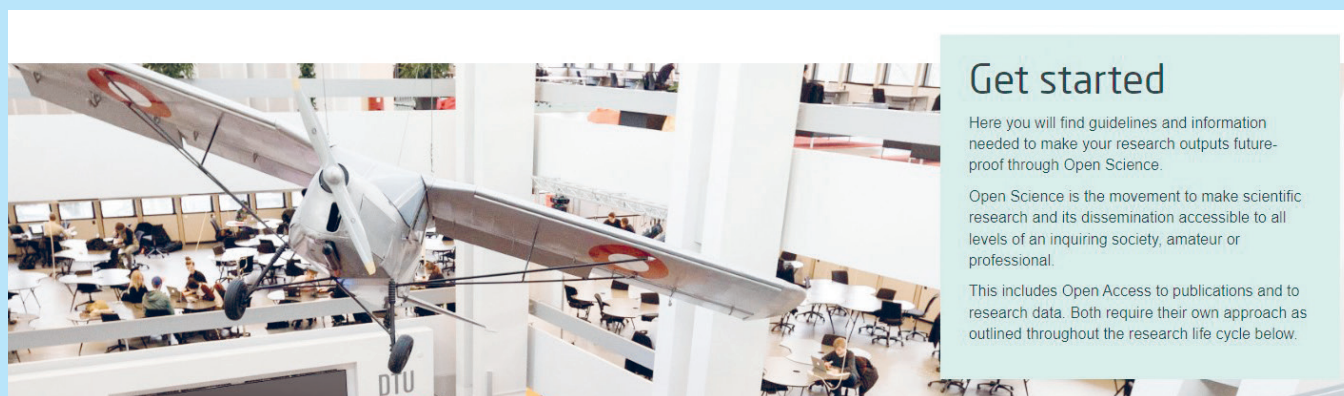
Faktisk er det veldokumenteret i litteraturen om konferencer, at det ikke er det faglige indhold, men det sociale, som konferencedeltagerne husker og at de, der kommer hjem med mange nye kontakter, oplever at konferencen har været nyttig. Derfor bør fænomenet 'on-line konference' ikke ende med at blive default formatet, når vi planlægger konferencer, også selvom det for mange, både arrangører, deltagere og oplægsholdere, kan opleves som mere praktisk. Onlinekonferencer tilbyder nemlig ikke et reelt alternativ til en god gammeldags in-person event med alt hvad den indebærer af faglige samtaler og festlig kollegaskab.

Derfor er vi i DFFUs bestyrelse glade for, at verden igen synes åben for afholdelse af rigtige, levende såkaldte in-person events og traditionelle konferencer og glæder os allerede oven på et vellykket vinterinternat med mere end 100 deltagere til sammen med alle DFFU foraene at invitere til verdenspremiere på DFFU Universal-konference, en flersporet, tværfaglig konference om bæredygtighed i FFU bibliotekerne, hvor netop høj faglighed danser meget tæt med det sociale fællesskab.

OPEN SCIENCE

Service og markedsføring in-a-box

- nyt værktøj om Open Science til forskerne

På DTU Bibliotek har vi gennem en årrække haft fokus på Open Science - det at gøre videnskabelig forskning og formidlingen af den tilgængelig for alle.

I 2021 satte vi ekstra turbo på indsatsen med at udbrede kendskabet til Open Science begrebet, hvad det dækker og hvordan vi som bibliotek kan understøtte forskerne i deres arbejde med at åbne deres forskning for omverden.

På god videnskabeligvis, startede vi med at sondere, hvad gode kolleger og fagfæller har gjort for at sætte emnet på dagsordenen. Her faldt vi over et - ufuldendt - værktøj fra TUDelft, hvor vi med deres tilladelse - i store træk - kopierede formatet og tilpassede det til DTU-forhold.

Vores ide med værktøjet er dels at præsentere de forhold vedrørende Open Science, der er relevante for forskerne i deres arbejdsproces, dels

at gøre dem opmærksomme på de services og den know-how, som DTU Bibliotek kan tilbyde.

Værktøjet gennemgår trin for trin de forhold omkring Open Science, forskerne bør tage i betragtning, når de planlægger og udfører deres forskningsprojekter samt når de publicerer deres resultater.

Samtidig fremhæver vi søgeværktøjet DTU Findit, forskningsdata repositoret DTU Data samt forskningsdatabasen DTU Orbit og forklarer, hvordan de hver især kan understøtte forskernes arbejde.

Hvordan bruger du værktøjet

Overordnet er Open Science-værktøjet opdelt i tre faser: planlægning, udførelse og publicering. Den venstre halvdel fokuserer på publicering af forskningen, mens den højre omhandler emner vedrørende forskningsdata. Du kan derudover selv afgrænse dit fokus via nogle check-bokse, hvorefter

de valgte emner bliver highlightet med mulighed for at folde yderligere information ud og få en række relevante links præsenteret. En del af disse links, fører brugeren videre til yderligere information på DTU's intranet. Andre links fører til relevante værktøjer, databaser og informationer fra andre kilder.

Motivation, proces og organisering

Som nævnt faldt vi over et lignende værktøj hos TUDelft. Med hjælp fra en af bibliotekets programmører udviklede vi en ramme, som en nedsat Open Science-gruppe efterfølgende kunne fylde med tekster og links. Faktisk er systemet så smart sat op, at vi har adgang back-end til at rette og tilføje selv, uden brug af programmørtimer.

Værktøjet blev skabt på baggrund af et overordnet ønske fra ledelsen om at synliggøre de mange muligheder som universitetets forskere har for at udnytte DTU's digitale Open Science-infrastruktur. Desuden var der fra ledelsens side også et ønske om at opnå en

bedre udnyttelse af den - både åbent tilgængelige og licensbelagte - information, som DTU Bibliotek stiller til rådighed.

Open Science-arbejdsgruppen blev bredt sammensat på tværs af biblioteket med kompetencer inden for informationssøgning, data management, kommunikation, licenser, programmering etc. Gruppen holdt i alt fra januar til oktober 2021 ti status- og arbejds møder - primært via Zoom.

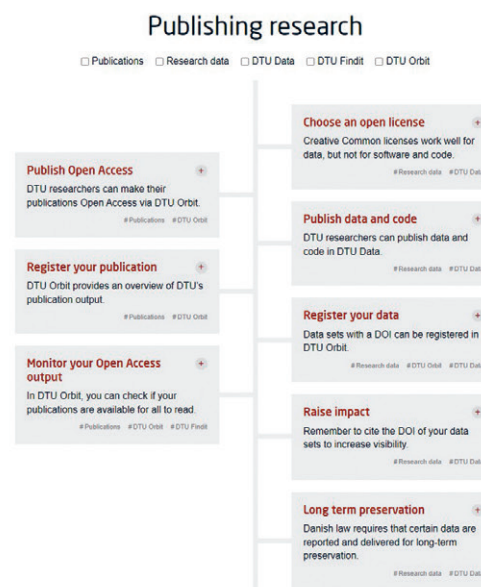
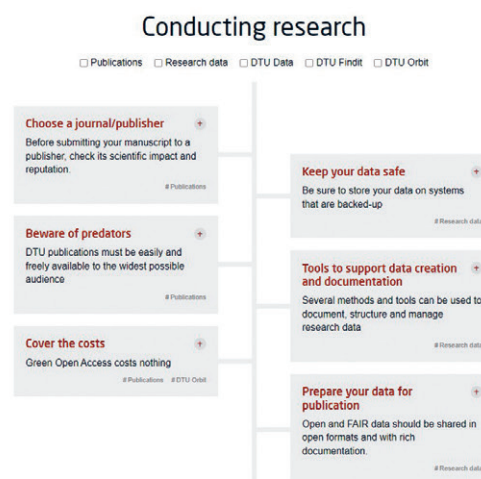
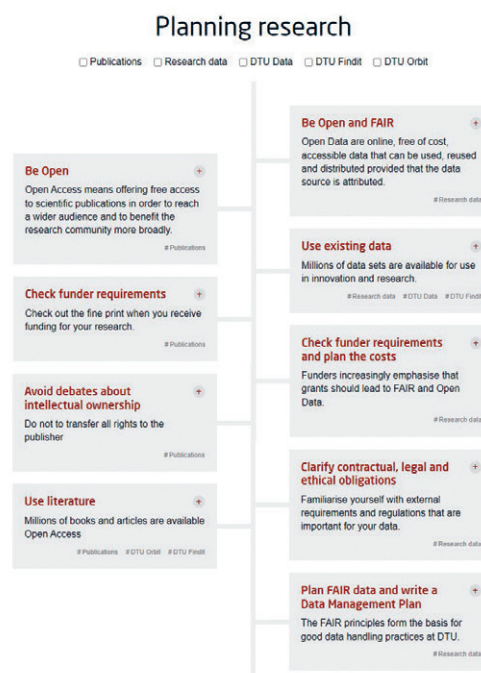
Selve Open Science-værktøjet blev lanceret i forbindelse med et event, vi afholdt i biblioteket med fokus på Open Science i Open Access ugen, uge 43, i oktober 2021 - efter at vi igen kunne mødes fysisk.

Hvordan bruger vi værktøjet

Vi bruger nu værktøjet bredt i vores formidling og undervisning, fordi det så gennemført kommer rundt i bibliotekets tilbud til vores forskere. Alle aspekter præsenteres, også emner som ikke nødvendigvis lige er den enkelte undervisers fokus. Sitet er også et fantastisk udgangspunkt i vores præsentationer for nyansatte forskere og ph.d.-studerende. Modtagelsen i de forskellige fora har været yderst positiv, både blandt forskere, studerende og administrative kolleger. Og besøgstatistikken stiger for hver præsentation.

Værsgo og stjæl

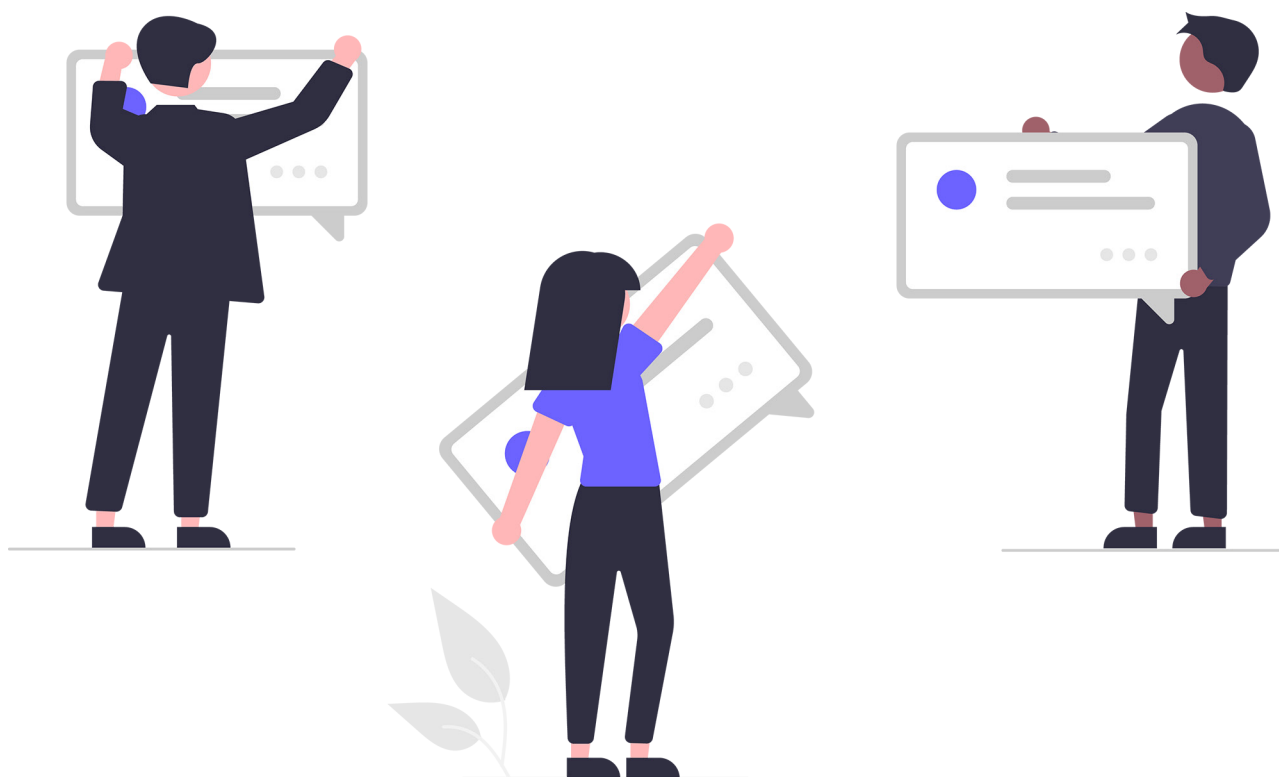
DTU's nye Open Science værktøj ligger - naturligvis - frit tilgængeligt for alle. Blot skal man bemærke at en del links til DTU's intranet ikke er tilgængelige for alle. Vores gode DFFU-kolleger - og nogen af jer har allerede fået øje på værktøjet - er meget velkommen til at finde inspiration eller bygge videre på værktøjet. Vi modtager også gerne input og ideer, der kan forbedre det eller udforske i hvilke sammenhænge det er relevant at anvende det.

<https://www.bibliotek.dtu.dk/openscience>

Hvad kan forskningsbiblioteket gøre for Citizen Science?

LIBER¹ har udgivet første del af en guide om citizen science. Guiden er målrettet forskningsbibliotekerne

Forskningsbiblioteket har gennem årene udviklet sig med den institution og det samfund det servicerer. I takt med at Open Science-dagsorden har fået øget fokus, har forskningsbibliotekerne omfavnet denne og forankret den i vores daglige praksisser.

Størstedelen af forskningsbibliotekerne i Danmark er universitetsbiblioteker og de har været universiteternes kanaler for Open Access-mål. Arbejdet med anvendelsen af FAIR-principperne, open data og European Open Science Cloud

er i Danmark nu også tydeligt indlejret i universitetsbibliotekernes opgaver.

Open Science – Citizen Science

Citizen science er integreret i Europa-kommissionens Open Science-strategi². Citizen science er derfor også inkluderet i LIBER's Open Science Roadmap³, som skal støtte europæiske universiteter i at løfte potentialet for citizen science.

LIBER har efterfølgende nedsat en arbejdsgruppe for citizen science, hvor

et af initiativerne er at udgive en guide om citizen science målrettet forskningsbiblioteker.

Guiden udgives løbende i fire sektioner, hvoraf den første er udkommet og de tre næste ventes før sommeren 2022.

Håndbog for forskningsbibliotekaren

I første sektion er fokus på nogle af de kompetencer, der kan berige et citizen science-projekt gennem hele projektets livscyklus. Selvom guiden

er målrettet forskningsbiblioteker, kan alle benytte sig af dens oversigter og step-by-step-guides. Formålet med sektionen er at give en introduktion til kompetencer og værktøjer, der kan understøtte projektet succes, heriblandt projektledelse, datahåndtering og scientific literacy.

Et mål med projekt- og data-management er overblik over ressourcer til ansatte, IT-infrastruktur, apps, administration, workshops, udstyr og formidling. Hvor viden om ressourcer til datamanagement i stigende også findes i universitetsbiblioteket, er bibliotekets kompetencer inden for projektledelse af akademiske projekter muligvis mindre anerkendt af omverdenen.

Derfor har kolleger fra Syddansk Universitetsbibliotek (SDUB) kreeret skabeloner for projekt- og kommunikationsplaner til guiden, da disse kan være et fundament for co-creation og samarbejdet med borgerne.

SDUB har gennem en årrække et strategisk engagement i citizen science på universitetet og ved at projektkoordination også kan varetages af forskningsbibliotekarer, der har ben både i forskningsverdenen og i forskningsstøtte.

I det, at citizen science tilhører open science-domænet, ligger implicit en forventning til metoden om en høj grad af transparens og endda adgang til data og resultater. En del af sektionen er derfor dedikeret håndtering af forskningsdata og hvordan FAIR-principperne kan hjælpe projektet med at skabe værdi for offentligheden. For at få transparens omkring adgang til og genanvendelse af data og resultater bør projektet have opmærksomhed på data-politikker, samt etiske og juridiske forpligtelser.

Citizen science-projekter er ikke i alle lande omfattet af etiske godkendelses-

procedurer, hvilket fordrer en omhyggelig overvejelse af, hvordan viden om specifikke populationer eller truede arter behandles.

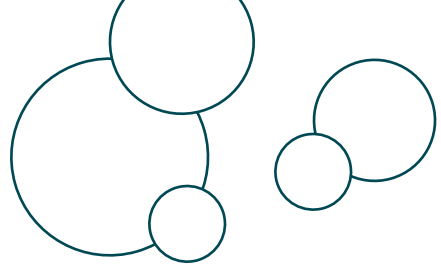
Spørgsmål om copyright og IPR kan opstå og kræve juridiske kompetencer. I mange tilfælde skal de kompetencer findes uden for forskningsbiblioteket, hvorfor biblioteket bliver en facilitator for at den viden inddrages i projektet. Medforfatterskab er i mange tilfælde kontroversielt eller problemfyldt inden for citizen science. Med eksempel fra en australsk case giver guiden retningslinjer for, hvordan medforfatterskab kan håndteres.

Forskningsbiblioteket er ikke blot et sted for at tilgå og benytte videnskabelig information, men dets bidrag til uddannelse kan videreudvikles, når citizen science-projekter omfatter scientific literacy.

Guiden giver derfor et eksempel på, hvordan et projekt, der øger folkeskolerelevens forståelse for den videnskabelige metode, er skabt i samarbejde mellem skole, forskere og universitetsbibliotek.

Guidens første sektion er i en vis grad centreret om data, da kommunikation

omkring data både kan benyttes til rekruttering og uddannelse. Desuden kan god datahåndtering give borgeren en oplevelse af, at projektet producerer kvalitetsdata og derfor være en vægtig motivationsfaktor.

Der var en, der var to...

SDUB's mangeårige citizen science-engagement er snart velkendt i Danmark og Europa. Københavns Universitetsbibliotek har ligeledes stigende fokus på at understøtte og bidrage til KU's aktiviteter inden for citizen science. Et nyt ph.d.-kursus om citizen science vil også involvere ansatte på KUB.

For forskningsbibliotekaren og dennes ledelse bør det være tydeligt, at mange af de grundlæggende kompetencer, der er behov for i et citizen science-projekt, allerede findes i forskningsbibliotekerne og derfor kan udvides til at omfatte citizen science.

Andre kan mangle og sektionen giver derfor et blik på, hvilke kompetencer kan udvikles eller, om de skal søges uden for forskningsbiblioteket. Måske er en vigtig opgave for forskningsbiblioteket nu, at demonstrer tilstedeværelsen af kompetencer, der kan komplementere og skabe kvalitet for citizen science-initiativer på uddannelsesinstitutionen.

Citizen science

Citizen science – eller borgervidenskab på dansk – omfatter en vifte aktiviteter, men er ofte et samarbejde, hvor forskere involverer frivillige borgere i at besvare spørgsmål af relevans for deres hverdag eller omgivelser.

Citizen science-projekter kan findes inden for alle videnskabelige discipliner, men nogen gange udspringer citizen science-initiativer af behov for at belyse problematikker i nærområdet og er fuldstændig borgerdrevet. Citizen science er et hurtigt voksende forsknings- og praksisområde med egen udvikling af standarder, metoder, teorier og teknikker.

Faktuelt om guiden

Citizen Science for Research Libraries – A Guide

DOI: 10.25815/hf0m-2a57

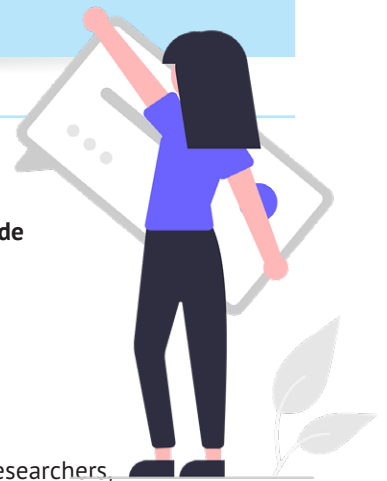
Co-Editors-in-Chief:

Thomas Kaarsted & Simon Worthington

Series sections:

- 1 - Citizen Science Skilling for Library Staff, Researchers, and the Public
- 2 - Citizen Science Research Infrastructure
- 3 - Good (Open Science) Scholarly Practice in Citizen Science
- 4 - Guidelines for Citizen Science Programme Development in Libraries

Jitka Stilund Hansen er akademisk medarbejder ved DTU Bibliotek og medlem af LIBER's Citizen Science-gruppe.

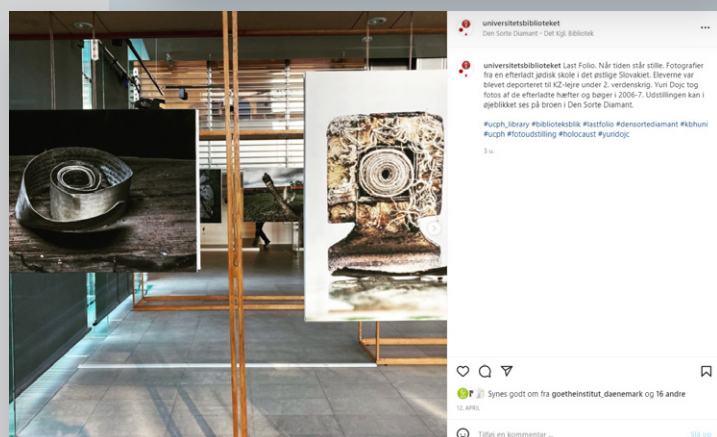
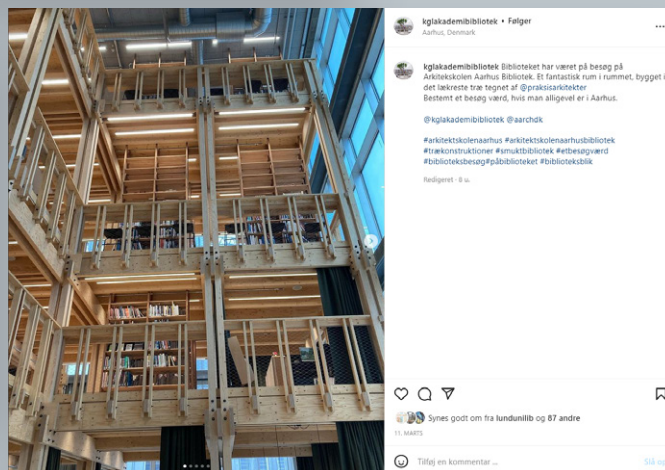
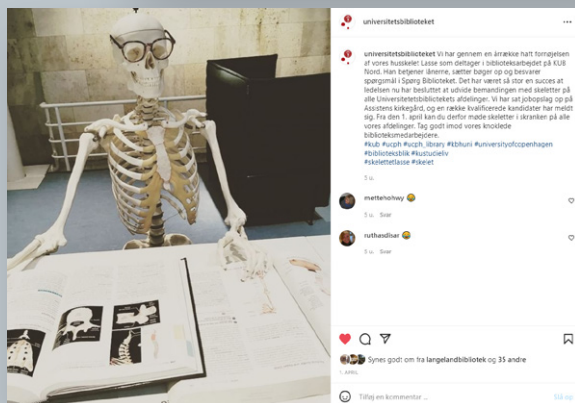

¹Ligue des Bibliothèques Européennes de Recherche – Association of European Research Libraries repræsenterer 430 biblioteker i 40 lande og er Europas største netværk for forskningsbiblioteker.

²European Commission – Open Science: https://ec.europa.eu/info/research-and-innovation/strategy/strategy-2020-2024/our-digital-future/open-science_en#8-ambitions-of-the-eus-open-science-policy; last accessed 9 May 2022.

³Ayris et al. (2018). LIBER Open Science Roadmap. Zenodo. <https://doi.org/10.5281/zenodo.130300>

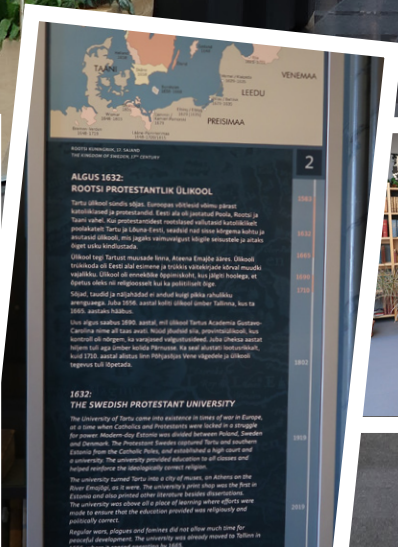
#biblioteksblik

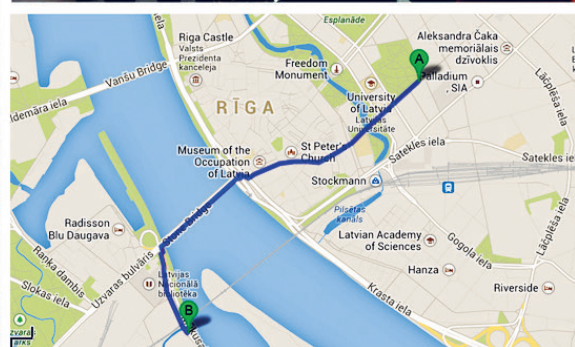

Vi samler billeder på instagram, der fortæller stort og småt om vores FFU-verden.

Brug #biblioteksblik – hvis du vil ses af os.

En bibliotekar i Baltikum

Dagbogsnoter fra redaktøren, Turen begyndte i Tallinn, fortsatte til Tartu, og endte i Riga, hvor vi begynder denne artikel.

Der var engang. Omkring 2014. Det var året hvor det nye lettiske nationalbibliotek åbnede, og på en eller anden måde blev sin egen historie ind i året, hvor hovedstaden Riga igen blev flettet ind i den europæiske kultur.

Bibliotekets meget specielle arkitektur og design er et meget markant element i Rigas skyline. Måske er det bare bibliotekaren i mig, men jeg har længe tænkt... hold da op! Riga, den bygning, den der bør man da se nærmere på.

Lysslottet i Riga

Et bjerg af glas. Myten om glasbjerget er en lettisk variant af Klods-Hans. Historien om prinsessen der sov på toppen af sit bjerg. Hun var forhekset og nogle skulle vække hende inden hun forsvandt i den evige søvn. Tre brødre satte sig for at ride op på toppen af bjerget og vække hende. Den yngste

og mest naive af brødrene nåede frem og reddede hende fra evigheds søvn og glemsel.

Det lyder lidt bekendt, lidt HC Andersen'sk. I den lettiske kultur blev sagnet efterfølgende et symbol på national og kulturel vækkelse, da det blev moderniseret og opført som teaterstykke i 1909.

Ni år senere, i 1918, erklærede Letland sig som selvstændig nation. For første gang.

Letland har en rig og turbulent kulturhistorie, men aldrig som eget folk. De har været underlagt tyskere, russere, svenske, eller polakker, og helt frem til 1. verdenskrig var tysk fx officielt sprog i Riga.

Siden hen kom 2. verdenskrigs grusomheder og Hitler/Stalin-pagten og druknede Letland igen. Inden man i 1990 gik fra sovjetrepublik til det selvstændige Letland, som vi kender i dag.

Prinsessen blev vækket på toppen af sit glasbjerg. Hun bar den nye nation og bjerget blev symbolet på al den arkiverede kultur og viden, som letterne havde samlet og gemt igennem århundreders turbulens og undertrykkelse. Nu kunne det frit oplyse landet. Bjerget blev som et slot af lys, der steg op fra Daugava-flodens mørke.

I 2014 åbnede man det nye nationalbibliotek ved bredden.

Åbningen skete i forbindelse med at Riga var udnævnt til europæisk kulturby, og blev manifesteret ved at man en weekend inviterede alle bogelskere

til at lave en menneskekæde fra det gamle nationalbibliotek til den nye bygning. Kæden transporterede så bøger, fra hånd til hånd, fra det gamle bibliotek til det nye. Angiveligt deltog 15.000 i kæden med at flytte bøgerne de 2 km, som der var mellem bygningerne.

Jeg gik strækningen, så det passer meget fint. 2 kilometer. Hen over Daugava. Fra øst til vestsiden og det imponerende nye bibliotek.

Biblioteket er reelt 11 etager højt, med sin meget specielle struktur, de øverste er dog aflukket conference- og koncertområde. De 7 nederste er åbne og udgør det egentlige bibliotek med læsesale, udstillinger og samlinger.

Når man træder inden for i biblioteket, er det første man rammes af, ud over det meget åbne og indbydende modtagelsesområde, den enorme endevæg, der strækker sig alle syv åbne etager op. Bag glas er der opstillet og udstillet bøger. Bøgerne er alle doneret af... ja, bogelskerne igen.

Op til åbningen bad nationalbiblioteket alle der ønskede det, at indsende sin favoritbog med en lille privat hilsen. Alle de bøger som biblioteket modtog, står nu opstillet som endevæg. Folkets boghylde, blev den døbt.

Den skal ses, kan jeg tilføje for egen regning. Det er vanvittigt smukt. Der skulle stå omkring 7000 bøger på hylдерne, på 50 forskellige sprog, donoreret fra alle verdens hjørner.

Kommer man i god tid, som studerende eller forsker, kan man få nogle eminente studiepladser med udsigt til Rigas gamle bydel. Studiepladser med udsigt.

På sjette sal finder man Det Danske Kulturinstitut, deres afdeling for de baltiske lande, har et lille kontor her. Det var vicedirektør, Amalie Sørensen, der førte mig på sporet af både menneskekæden og det gemte slot i Daugava.

Uden for biblioteket på plænen ned mod Daugava, på en bænk, sidder en ældre herre faststøbt og stirrer mod slottet af lys. Det er det lettiske svar på tyske Goethe eller engelske Shakespeare. Eller måske den danske Andersen. Sådan beskriver letterne ham selv.

Rainis hedder han (oprindelig Janis Pliksans 1865-1929). Det var ham, som skrev teaterstykket om glasbjerg og den sovende prinsesse, og den kluntede yngstebror, der red hele vejen op på sin gyldne hest og vækkede hende var den evige søvn.

Det svenske universitet i Tartu

Der er godt 4 timers busrejse fra Riga til Tartu i Estland. Jeg tog forbi det omvendte hus uden for Tartu og rejste den modsatte vej.

Oprindelig begyndte jeg i den estiske hovedstad Tallinn. Besøgte universitetsbiblioteket. Og konstaterede relativt hurtigt, at der nok var noget om snakken, når Tartu gerne vil fremstille sig selv som Estlands kulturelle og

åndelige hovedsæde. På den akademiske front.

Som turist er der alle mulige andre grunde til at besøge Tallinn. Absolut anbefalelsesværdig by, også langt ud over Den Danske Konges have og Dannebrog's himmelske nedfaldsspot ved ringmuren om den gamle by.

For en bibliotekar på en kort feltrejse lød Tartu dog på forhånd langt mere spændende. Estlands største akademiske bibliotek. Serviceorgan for landets største universitet. Et universitet der faktisk kan bryste sig af, at være Sveriges næstældste. Kun Uppsala er ældre.

Estland og det meste af det nuværende Letland var i århundreder, efter historien med Kong Valdemar og Dannebrog, var svensk. I 1632 grundlagde svenskerne universitetet i Dorpat, som er det svensk/tyske navn for Tartu. Med til historien hører, at universitetet blev flyttet og siden nedlagt, inden det igen opstod i 1802 som tysk universitet under russisk herredømme. Endnu en understregning af den historiske kompleksitet, som de lever med i nutidens Estland og Letland.

Det er i forbindelse med den tyske overtagelse, at universitetsbiblioteket oprettes og indrettes. Som en af del gamle domkirke. Domkirken står stadig, nu som halv ruin, men den intakte del der tidligere var bibliotek, er blevet

indgangen til et museum for selve universitetet.

Tartu har i dag knap 100.000 indbyggere, fire gange mindre end Tallinn, men huser det estiske nationalmuseum lige uden for byen og anser – i hvert fald – sig selv som en slags estnisk heartland.

Der er et relativt stort mindretal af etniske russere i Estland. Især i den nordøstlige del af landet, men også hørbart i Tallinn. Knap så meget i Tartu, som mere er en international universitetsby med 20.000 studerende ved forskellige fakulteter. Dog ikke alle beliggende i Tartu.

Selve universitetets hovedbygning er i centrum af byen, men campus-området udgøres af en større universitetspark på højene op til den gamle domkirke. I sig selv en vandretur værd. Der finder man også den astronomiske observa-

torium øverst og adgangen til andre fakulteter ned ad en gangsti med det bekendte navn Uppsala. Det nuværende universitetsbibliotek befinder på den anden side af parken, modsat universitetets hovedbygning.

Biblioteket flyttede fra domkirkens stueetage til den nuværende bygning i 1982. Et bibliotek af sin tid og sit sted. En betonbunker fra Sovjet-tiden. Ikke synderlig indbydende udefra, men det skal retfærdigvis siges at de indvendige faciliteter faktisk både er indbydende og lyse. Skindet bedrager en anelse. På den positive måde.

Samlingerne rummer rigtig mange ældre værker på tysk eller russisk qua bibliotekets fortid. De oprindelige svenske samlinger, der tilhørte det gamle Dorpat Universitet, er forlængst overført til Kungliga Biblioteket i Stockholm.

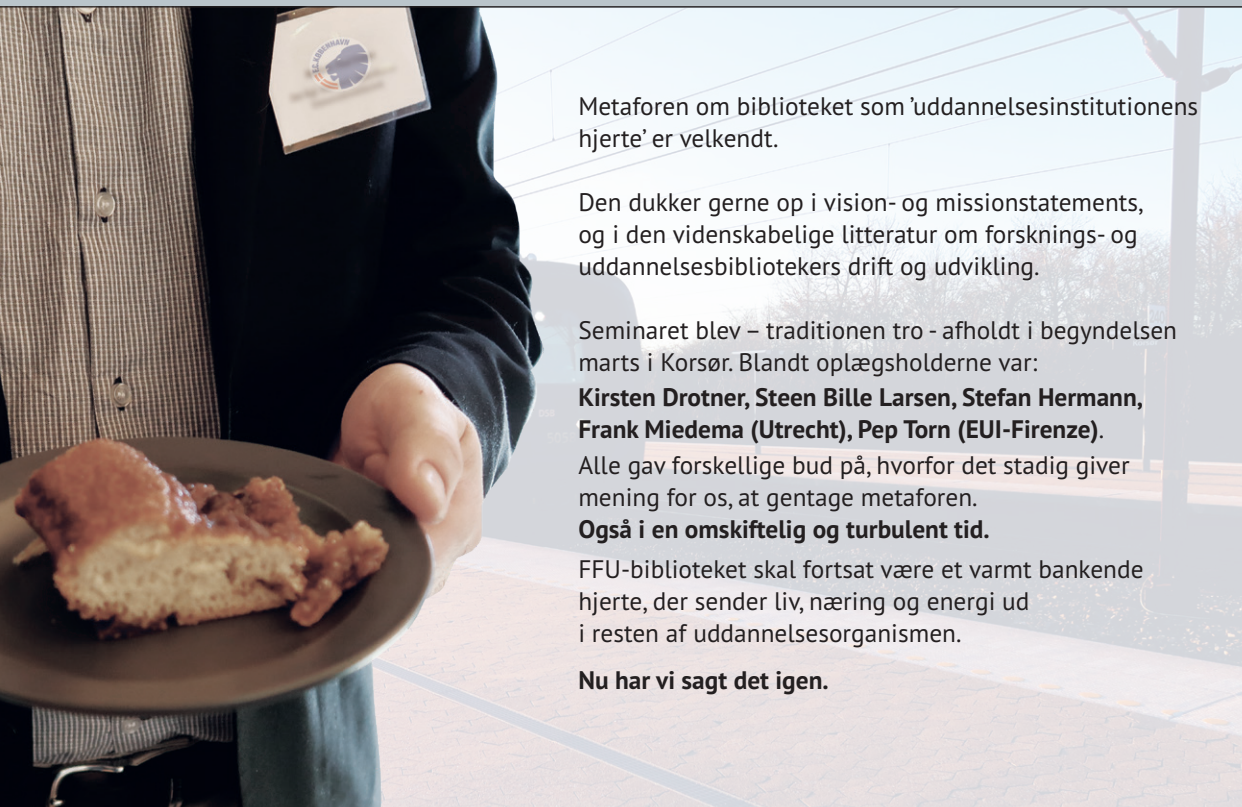
Tartu har sin historie. Tag en tur på universitetsmuseet, det er rigtig fint. Det er også nemt at finde et tog eller en bus til Riga.

Dengang da

Der var engang... sådan burde eventyr begynde. Og de bør altid ende godt. Men det var i de dage, hvor Europa igen skulle opleve krig, og den kom pludselig meget tæt på. Både i Estland og Letland.

Begge lande deler en fælles fortid med ukrainerne, som en del af det gamle Sovjetimperium. Putins blodige hænder havde ramt medier og hverdag. Mit hotel i Tartu havde lukket en hel etage, for at huse flygtningefamilier, og flyet til København fra Riga – omdirigeret over Oslo – var fyldt med ukrainske flygtninge.

9 Det er datadisciplin der ska' til
det er fremtid & sted der står på spil
så hvis det at være noget er det du vil så spil med

Metaforen om biblioteket som 'uddannelsesinstitutionens hjerte' er velkendt.

Den dukker gerne op i vision- og missionstatements, og i den videnskabelige litteratur om forsknings- og uddannelsesbibliotekers drift og udvikling.

Seminaret blev – traditionen tro - afholdt i begyndelsen marts i Korsør. Blandt oplægsholderne var:

Kirsten Drotner, Steen Bille Larsen, Stefan Hermann, Frank Miedema (Utrecht), Pep Torn (EUI-Firenze).

Alle gav forskellige bud på, hvorfor det stadig giver mening for os, at gentage metaforen.

Også i en omskiftelig og turbulent tid.

FFU-biblioteket skal fortsat være et varmt bankende hjerte, der sender liv, næring og energi ud i resten af uddannelsesorganismen.

Nu har vi sagt det igen.

DFFU-ARRANGEMENTER:

NORDIC LAW LIBRARY CONFERENCE

Der afholdes Nordic Law Library Conference (Nordisk Juridisk Biblioteksmøde), på dansk jord arrangeret af AUL, KUB og DAB.

8.-10. juni 2022

Temaer:

- Kunstig Intelligens (KI) i Juraens verden, hvor vi skal blive klogere på, hvor langt uddannelserne er med at inkorporere KI i uddannelserne, og i hvilken retning udviklingen går.
- Synlighed inden for de juridiske biblioteker. Hvordan kan vi som biblioteker markedsføre os bedst muligt over for uddannelserne/i organisationerne, og hvordan bruges de sociale medier i jurabibliotekerne?

UNIVERSALKONFERENCE FOR DFFU-FORAER

DFFU's hovedbestyrelse inviterer traditionelt til årsmøde hvert efterår. I oktober 2022 erstattes dette års årsmøde imidlertid af et helt nyt koncept, en universalkonference, der planlægges og afvikles af alle fora under DFFU i fællesskab.

5.-6. oktober 2022

Vi håber meget, at du kan se pointen og har lyst til at deltage. Så snart vi har lidt mere information om konferencen, vil den blive slået op på vanlig vis under arrangementer. Men reservér dog allerede nu dagene på dfdf.dk/events. Stedet er Middelfart.

DFFU SEKRETARIET
C/O Syddansk
Universitetsbibliotek
Studiestræde 6
1456 København K